

Eesti Kohtunike Ühing

Estonian Association of Judges

Hr Hanno Pevkur
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 19.02.2014 nr 8-1/14-1821

Meie 11.03.2014

Kohtute seaduse muutmise seaduse eelnou väljatöötamiskavatsusest

Eesti Kohtunike Ühing (EKoÜ) tänab võimaluse eest esitada omapoolne seisukoht Justiitsministeeriumis ettevalmistatud kohtute seaduse (KS) muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse kohta. Peame äärmiselt positiivseks kohtunike kutseühenduse arutellu kaasamist juba eelnõu ettevalmistamise varases staadiumis. Samuti nõustume, et väljatöötamiskavatsusega hõlmatud küsimused võivad vajada õigusloomelisi edasiarendusi, et paremini vastata jätkusuutliku kohtusüsteemi vajadustele ning tagada kohtunikonna piisav järelkasv. Nagu Justiitsministeeriumi koostatud dokumendis märgitud, on mitmed selles sisalduvad probleemid tõusetunud ka Kohtute Haldamise Nõukojas, kes on samuti pidanud vajalikuks nende teemadega süvendatult edasi tegeleda, et leida kohtusüsteemi jaoks optimaalseimad lahendused. Eesti Kohtunike Ühingul ei ole väljatöötamiskavatsuses märgitu suhtes sisulisi vastuväiteid ning toetame vastava eelnõu ettevalmistamist.

Täiendavalt peame vajalikuks hõlmata eelnõu ettevalmistamisel läbiarutatavate küsimuste ringi kohtunike tööajaarvestuse ning ületunnitöö ja valveaja probleemistik, millega tegelemine on tõenäoliselt paratamatu ka tulenevalt kavatsusest võimaldada kohtuniku töötamist osalise tööajaga.

KS § 6 lg 1 sätestab, et kohtunik korraldab oma tööaja iseseisvalt. Kohtunik peab oma kohustused täitma mõistliku aja jooksul, arvestades seaduses ettenähtud menetlustähtaegu. Kohtute seadus ei reguleeri täpsemalt, kas või kuidas toimub kohtunike tööaja arvestus, milline on kohtuniku lubatav maksimaalne tööaeg nädalas, millisel juhul on kohtunik teinud ületunnitööd ning kas või millised on kohtuniku õigused ületunnitöö tegemisel. Samuti on kohtute seaduses reguleerimata valveaeg ja riigipühal tehtav töö. Avaliku teenistuse seaduse (ATS) § 2 lg 3 p 5 ja KS § 8 lg 2 kohaselt kohaldatakse kohtunikele avaliku teenistuse seadust üksnes vastavates seadustes konkreetselt sätestatud juhtudel. Avaliku teenistuse seaduses riigiteenistujate töö- ja puhkeaega reguleerivad normid (ATS §-d 35–41) kohtunikele ei laiene.

Senises praktikas ei ole kohtunike tööaja üle eraldi arvestust peetud ega ületunnitööd, valveaega või riigipühal töötamist tasustatud või selle eest täiendavat vaba aega antud. Samas nõuavad mitmed menetlusseaduste ja eriseaduste sätted kohtunikelt ülesannete viivitamatut täitmist või valmisolekut selleks, sõltumata asjaolust, kas tegemist oleks ületunnitööga või töötamisega riigipühal. Näiteks kinnistesse asutustesse paigutamise küsimused, jälitustoiminguteks lubade andmine jmt. Kui seadusest tuleneb kohustus täita mõni ülesanne viivitamatult, ei ole kohtunikul õiguspäraselt võimalik jätta seda ülesannet

täitmata, viidates tavapärase tööaja ületamisele. Menetlusseadustes ja muudes seadustes sätestatud nõuetest kinnipidamise vajadusest tingituna on paljud kohtunikud sunnitud küllaltki sageli ületama ametnikele ettenähtud 40-tunnist iganädalast tööaega (s.o tegema ületunnitööd), samuti arvestama ka töövälise elu korraldamisel valveajaga või teenistuskohustuste täitmisega riigipühal. Samas puuduvad sätted, mis näeksid ette selliste ülesannete täitmise kohtunikele täiendava kompenseerimise (erinevalt nt prokuröridest).

Arvestades eriti asjaolu, et alates 01.04.2013 ei ole kohtunikele enam nähtud ette ametnikega võrreldes pikemat puhkust, ei saa kohtunike tööajaarvestuse põhimõtete täielikku puudumist pidada vastuvõetavaks. Seejuures on ka väljatöötamiskavatsuses mööndud, et kohtunikud peavad töötama pidevalt suureneva töökoormuse tingimustes ning lahendama aina rohkem asju üha lühema ajaga. Selline olukord ei ole jätkusuutlik ning selle kestmine pikka aega võib tuua kaasa olulisi negatiivseid mõjusid kohtunike tervisele ja töövõimele. Mõõname, et kohtunike töö eripärast tingituna ei pruugi kohtunike tööaja igakülgne normeerimine tavapärasel kujul olla tingimata võimalik, samuti saab küsimuse teataval määral lahendada kohtunike tööjaotusplaani (KS § 36) koostamisel, kuid see ei tähenda siiski, et probleemiga ei tuleks üldse tegeleda ega kohtunike tööaja täpsema reguleerimise vajalikkust ja võimalikkust analüüsida.

Samuti peame vajalikuks vaadata üle kohtute seaduses (KS § 49) sätestatud **kohtuniku ametikitsenduste regulatsioon**, mis omab hiljuti toimunud kohtunike sotsiaalsete tagatiste ja tööalaste soodustuste olulist piiramist silmas pidades otsest seost väljatöötamisel oleva eelnõu eesmärgiga kindlustada tulevaste kohtunikukonkursside edukus ning tulevaste kohtunike valmisolek jätkata teenistuses pikka aega. Tuleb arvestada, et kõige ebasoodsamas positsioonis on just pärast 01.07.2013 ametisse nimetatud ja edaspidi nimetatavad kohtunikud. Vältida tuleks olukorda, et kohtunikuamet muutub juristikarjääri lõppastmest hoopis hüppelauaks mõnda teise ametisse (nt advokaadiks), kus võrdväärse või oluliselt suurema sissetuleku kõrval puuduvad samas võrreldava rangusega ametikitsendused. Suur kaadrivoolavus ei ole ühelgi juhul jätkusuutliku ja stabiilse kohtusüsteemi huvides ning kohtunikuettevalmistuse süsteemi paindlikumaks muutmine (s.o vabanevate kohtunikukohtade operatiivsem täitmine) ei saa olla ratsionaalseks alternatiiviks ametisolevate kohtunike pikaajaliselt teenistuses jätkamise soodustamisele. Seetõttu tuleb komplekselt tegeleda nii kohtunikuettevalmistuse ja vabade ametikohtade täitmise tõhustamise kui ka pikaajalise kohtunikuteenistuse soodustamise küsimustega.

Eelnevale lisaks märgime, et **eelnõu ettevalmistamise ja regulatsiooni jõustumise ajakava** on selgelt kiirustav. Arvestades, et hetkeseisuga on tegemist alles väljatöötamiskavatsusega, siis ei ole mõeldav regulatsiooni jõustumine 01.10.2014. Peame oluliseks, et tõstatatud probleemid lahendataks läbimõeldult ja muu hulgas planeeritaks eelnõu ettevalmistamisel mõistlik aeg ka muudatuste kohtunikkonnaga läbiarutamiseks.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Virgo Saarmets
Esimees